

Anton Dörrer, Tiroler Umgangsspiele. Ordnungen und Sprechtexte der Bozner Fronleichnamsspiele und verwandter Figuralprozessionen vom Ausgang des Mittelalters bis zum Abstieg des Aufgeklärten Absolutismus. Innsbruck 1957. Str. 568 in 40 slikovnih prilog na umet. papirju ter 1 zemljevid. (= Schlern-Schriften 160.)

Knjiga je v mnogih pogledih obračun življenjskega dela priletnega avtorja, ki je danes najuglednejši raziskovalec tirolskega ljudskega gledališča v najširšem pomenu besede. Podrobno poznavanje arhivalnih virov in ogromne literature pa srečna prizadetost sta omogočila nastanek te izredno pomembne knjige. Tudi našemu raziskovalcu domačih baročnih procesij in obhodov se namreč ob branju izčrpnih uvodov v posamezne razdelke odpirajo koristni vidiki. Avtor s suverenim znanjem upošteva mitološke ostaline, religiozne, sociološke in psihološke činitelje, ki so sodelovali pri vzniku in življenju obhodov raznih vrst. Za raziskovalca je nadvse zanimiv vpogled v njihovo nastajanje, v »delavnice« tistih, ki so oblikovali njihovo zunanjo podobo, njihova besedila in vse, kar k njim spada. Posebno vrednost imajo ponatisnjena besedila procesijskih redov in dramatskih tekstov, ki so jih — podobno kakor pri nas — izvajali med procesijami. Pred nami se vrstijo srednjeveška in baročna telovska procesija iz Bozna, ki je sporočena v raznih in različnih starih variantah ter spada med najbogatejše, kar jih poznamo, različne druge procesije in spredovna slavja (iz Bozna, Innsbrucka, Lienza in od drugod), svetokriška procesija in procesija sv. Kandida iz Innichena, dve marijanski procesiji iz Merana in Landecka. Zaradi naših pasijonskih procesij iz baročne dobe je posebno zanimiv razdelek o spokornih procesijah; tu spoznamo bratovščinske sprevode te vrste iz Bozna, Halla, Klausna, Schwaza, Kufsteina, Rattenberga, Kitzbühla in Silliana, Merana in Brixna. Kdor koli se bo pri nas še kdaj ukvarjal — bodisi kot gledališki zgodovinar, bodisi kot etnograf — z zgodovino naših baročnih figuralnih procesij, ne bo smel mimo tega razdelka z njegovim bogatim gradivom in številno uporabljeno literaturo.

Niko Kuret

Jahrbuch des Österreichischen Volksliedwerkes, Bd. 7, Wien 1958. Str. 122. S 60.—

Sedmi letnik centralnega avstrijskega zbornika za ljudsko pesem in ljudsko glasbo prinaša kot običajno razprave ter članke z novim gradivom s tega področja. Med razpravami, ki so po številu zastopane skromneje kot v prejšnjih letnikih, obravnava Leopold Schmid pod naslovom »Staronemška družabna pesem na neki dunajski sliki iz leta 1524« pesem, ki je razvidna iz odprte pesmarice v rokah mladega portretiranega moža. Iz začetnih besedi, reproduciranih na sliki, identificira avtor ljubezensko pesem, ki je med najpogostejše dokumentiranimi v prvi polovici 16. stoletja. Domneva, da gre tu za pesmarico Arndt-a von Aicha iz leta 1519, bi se dala točno kontrolirati, če bi avtor poleg besedila upošteval tudi melodijo, saj sta njeni prvi dve frazi iz slike dosti jasno razvidni. — Važen donosek je pripeljal Walter Deutsch »O izkušnjah pri ureditvi melodičnega registra«. Po sistemu prof. Karla Klierja iz leta 1956 so sedaj registrirane in urejene melodije v zbirki gradiščanskega (Burgenland) pokrajinskega arhiva in del gradiva v arhivu za Dunaj in Nižjo Avstrijo. Po tem sistemu se na kartotekah izpišejo v notah prvi štirje takti pesmi; stopnje skale na poudarjenih dobah teh taktov se označijo z arabskimi številkami in tvorijo štirištevilčno karakteristiko, ki se kot taka posebej označi na karti, n. pr. 3211, 5532, 1652. Na karti se naznačijo še taktna struktura po melodičnih frazah, splošna oznaka vrste pesmi (n. pr. ljubezenska, romarska), obseg melodije, končni ton in tonalna vrsta (dur, mol, pentatonika itd). Pripombe avtorja iz izkušenj pri delu se nanašajo na izbiro poudarjenih tonov v posameznih vrstah taktov, predvsem na razlikovanje $\frac{2}{4}$ in $\frac{4}{8}$ takta, ter na oznako melodičnih zadržkov

na poudarjenih dobah taktov. Ker je problem leksikografiranja melodij za primerjalni študij silno važen, obenem pa prav toliko težaven in zato v mednarodnem merilu še ne enotno rešen, naj mi bo na podlagi izkušenj v Glasbeno-narodopisnem inštitutu v Ljubljani, ki je ta problem rešil po svoje (in zdi se mi, bolje od pravkar omenjenega) dovoljeno nekaj kratkih pripomb o avstrijskem sistemu. Če naj štirištevilska karakteristika reprezentira ogrodje melodične linije prve faze, ne bi smelo biti za oznako vseeno, ali nastopa n. pr. peta stopnja v melodiji kot kvinta nad osnovnim tonom ali kot kvarta pod njim. Avstrijski sistem presenetljivo tega ne loči; zanj je 7 splošno vodilni ton ne glede na njegovo relativno lego, osnovni ton v zgornji oktavi je zanj prav tako označen z 1 in ne z 8. Dalje v tem sistemu nista upoštevani niti metrično-ritmična struktura, niti harmonska struktura pesmi, ki se zdi prav pri melodijah alpskega področja zelo izrazita. Končno bi se zdela oznaka melodične arhitektonske oblike (n. pr. ABB, AABC) najmanj prav toliko važna kot obseg melodije. — Raimund Zoder je prispeval »Male donoske k proučevanju ljudske glasbe«, ki se nanašajo predvsem na plese (Der Butschar, Furlana, Das preussische Exerzitium) in na pesem (Schewe-Jodler). — Hans Com m e n d a obravnava pod naslovom »Postiljon in njegov rog« staro avstrijsko odredbo iz leta 1844 o trobljenju poštnih signalov in navaja primere ljudskih pesmi, ki so prevzele melodijo teh signalov.

S prispevki novega gradiva pesmi sodelujejo v zborniku: rajni Karl Liebleitner (pesmi iz Vorarlberga), Karl M. Klier (zapisi tečajnikov v letu 1957), Josef Bitsche (pripovedne pesmi iz Bregenzerwald), Margarete Bischoff (pesmi v ljudski igri o sv. Katarini na bavarsko-tirolski meji) in drugi. Za nas posebno zanimiv je obširen članek Jakob Dobrovich a »O novoletnih običajih in pesmih pri gradiščanskih Hrvatih« z zapisi melodij in hrvatskimi teksti pesmi, ki so jim dodani nemški prevodi. — Zapise plesnih melodij iz Ultentala v Južni Tirolski objavlja R. Corazza. Uvodni članek dr. Karla Liebleitnerja je posvečen ob 100-letnici rojstva spominu njegovega očeta, ki je bil med najbolj neutrudnimi zapisovalci ljudske pesmi (4482 zapisov, od tega polovica iz Koroške).

Med stalnimi letnimi poročili pokrajinskih odborov oziroma arhivov je posebno zanimivo poročilo prof. Klierja o nalogah in dvoletnem delu centralnega arhiva na Dunaju, ki je bil ustanovljen leta 1955. Med bodoče naloge te ustanove se zdi, da bo spadala tudi sistematična klasifikacija pesmi po tekstni strani. Pomanjkanje take klasifikacije je občutno že iz zgoraj omenjenih prispevkov novega gradiva, v katerih se vsak avtor trudi podati bolj ali manj izčrpen pregled variant iste pesmi v drugih zbirkah. — Maria Kundegrabner nadaljuje bibliografijo avstrijskih del s področja ljudske pesmi in plesa, objavljenih v letu 1957; prof. Leopold Schmid pa podaja bibliografski pregled takih del iz povojnih let v državah naslednicah bivše Avstro-Ogrske in se pri tem omejuje na dela, ki so zastopana v knjižnici Etnografskega muzeja na Dunaju. Seveda avtor sam naglaša, da je pregled zelo nepopoln (Slovenija n. pr. v njem obsega 6 števil) in zato prosi vse ustanove za zamensko takih del z Etnografskim muzejem na Dunaju, ker Oester. Volksliedwerk nima še svoje centralne knjižnice. — Zbornik zaključuje poleg osmrtnice recenzije novih avstrijskih in nemških del.

Valens Vodusek

Ehe sie verklingen ... Alte deutsche Volksweisen vom Böhmerwald bis zu Wolga. Gesammelt, herausgegeben und eingeleitet von **Johannes Künzig.** Verlag Herder Freiburg 1958, str. 80 + 24 celostranskih slikovnih prilog + 4 gramofonske plošče.

Vsak, ki je kdaj bolj natanko prislunil petju ljudskih pesmi, je moral spoznati, da je zapis melodije z našo notno pisavo vsaj tako daleč od objektivne resničnosti, kakor je zapis besedila od živega govora. Čeprav so se